

Repere critice: *Scrisori – Ibrăileanu*, III, 159–160; A. Frunză, *Note pe marginea unei hărți*, „Viața românească”, 1916, 6; O. Ghibu, *O „Chemare” greșită*, „România nouă”, 1918, 10 februarie; P. Zosân, *Pregătirea și buna credință a d-lui Nour*, „Opinia”, 1920, 27 august; Isabela Sadoveanu, „Romanul celor patru”, „Adevărul literar și artistic”, 1929, 448; L. Leoneanu, *Profiluri și opere contemporane*, București, [1929], 77–94; Arghezi, *Scrieri*, XLI, *passim*; G. Bezviconi, *Dintr-un sfert de veac de scris moldovenesc*, „Basarabia”, 1991, 4; Vasile Levițchi, *O personalitate remarcabilă în publicistica basarabeană*, „Basarabia”, 1992, 1; Colesnic, *Basarabia*, IV, 78–85; Ion Constantin, *Alexis Nour – agent al Ohranei țariste*, „Magazin istoric”, 2011, 11.

ALEXANDRU I. ODOBESCU

GABRIELA DRĂGOI*

ODOBESCU, Alexandru I. (23.VI.1834, București – 10.XI.1895, București), prozator, eseist. Fiul al Catincăi (n. Caracaș) și al generalului Ioan Odobescu, **O.** își începe învățătura în casă, intrând în 1844 la Colegiul „Sf. Sava” din București, unde urmează „umaniorele”. Din această perioadă datează cele dintâi exerciții literare, toate redactate în limba franceză. Aflat din 1850 la Paris pentru a-și continua studiile, vine în contact cu grupul revoluționarilor români exilați aici și, entuziasmat, se străduiește să aducă servicii cauzei Principatelor Române. De altfel, intrase în grija lui A. Ubicini, francez care slujise revoluția română, și are între profesori pe Alfred Dumesnil, ginerele lui Jules Michelet, în casa căruia și locuiește o vreme. Acum traduce în limba franceză părți din poemul *Cântarea României*, și tot în această vreme se află printre inițiatorii societății și ai revistei „Junimea română”, unde debutează cu articolul *Muncitorul român* (1851). Spre sfârșitul anului 1851 se înscrie la Collège de France, își ia bacalaureatul în 1853 și urmează apoi cursuri la Sorbona. Este remarcat îndeosebi de profesorul E. Egger, elenist, epigrafist, arheolog. Își alcătuiește, cu cheltuială mare, o bibliotecă în care figurează ediții bune din clasicii greci și latini, dar și din scriitorii moderni, istorii literare, studii filologice, lucrări de estetică, arte poetice, volume de critică literară, de istorie antică, medievală și modernă. Își procură din țară cărți și periodice și ține să-și completeze mereu colecțiile. De pe acum pare a trăi mai intens și mai real în spațiul cărților decât în realitatea propriu-zisă. Ca și alți „copii teribili” ai veacului, ca B.P. Hasdeu în primul rând, **O.** își exersează de timpuriu condeiul, întrucât știe că rostul său în lume va fi acela de om de cultură. O puzderie de încercări – versuri, piese de teatru, traduceri din Homer, Vergiliu, Horațiu, articole, conferințe –, neîncredințate tiparului, sunt semne ale căutării de sine. Avea obiceiul scrisului zilnic și încerca să-și aproprie lumea prin lecturi și prin călătorii: călătorii în lumea cărții și călătorii în lume pe urmele cărților. „Jurnalul” celor două moduri de peregrinare va fi

* Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Academiei Române, Str. Th. Codrescu, nr. 2, Iași, România.

ținut în epistole către cei apropiați. Acest tip de comunicare, cultivat până la capătul vieții, câteodată abia vag disimulat și în discreta diversitate a operei, îl exprimă fidel și complet. Când revine la București, în 1854, fără licență, de vreme ce studiasă cu pasiune, dar fără pragmatism, i se dau mărunte funcții administrative: șef al Biroului francez la Secretariatul de Stat (1857), procuror la secția a doua a Curții de Apel (1859) ș.a., doar în 1860 ocupând un post mai important, ca membru al Comisiei Documentale. Se căsătorește, în 1858, cu Sașa Prejbeanu, fiica naturală a generalului P.D. Kiseleff, înrudită după mamă cu familia princiară rusă Bagration. Duce aceeași existență de boem aristocrat, scandalizând cu deosebire pe rigidul său tată. După ce i se publicaseră câteva scrieri (fragmentul *Fecioara din Orléans* în „Calendarul popular pe anul 1852”, poeziile *Odă României*, *Întoarcerea în țară pe Dunăre* și studiul *Despre satira latină* în 1855, în „România literară” a lui V. Alecsandri), îi apar în „Românul” (1857) și, respectiv, în „Revista Carpaților” (1860) nuvelele istorice *Mihnea-Vodă cel Rău* și *Doamna Chiajna*, tipărite împreună în 1860, sub titlul *Scene istorice din cronicile românești*. Scoate, între 1861 și 1863, „Revista română”, în care publică și cercetări proprii despre mănăstiri, tipărituri și manuscrise inedite, studii de istorie literară și folclor, memorialul de călătorie *Câteva ore la Snagov*. Primește în acești ani funcții înalte: director (1862), apoi ministru al Cultelor (1863) și ministru ad-interim la Externe. Se implică în problema secularizării averilor mănăstirești, interesat de posibilitatea folosirii veniturilor pentru propășirea culturală. Are o atitudine potrivnică guvernului, ceea ce îl determină să-și dea demisia din minister. Își argumentează poziția în broșura *Étude sur les droits et obligations des monastères roumains dédiés aux Saints-Lieux d'Orient* (1863, sub pseudonimul Agathon Otmenedec). Tot acum propune un program de reorganizare și modernizare a învățământului secundar. Ca delegat permanent și apoi în calitate de comisar al pavilionului românesc la Expoziția Universală de la Paris (1867), pregătește minuțios prezentarea exponatelor, preocupat de imaginea țării (*Notice sur la Roumanie principalement au point de vue de son économie rurale, industrielle et commerciale*, scrisă în colaborare cu P.S. Aurelian, *Notice sur les antiquités de la Roumanie*). Călătorește în Rusia, Danemarca, Turcia, Grecia, Elveția, Italia, irepresibil atras de istorie și de artă. Devine, în septembrie 1870, membru al Societății Academice Române, în 1879 fiind desemnat secretar general al forului. Fără a-și părăsi cercetările arheologice și istorice, ale căror rezultate le publică în „Trompeta Carpaților”, „Românul”, „Columna lui Traian”, răspunde solicitărilor Academiei mai cu seamă în chestiunile filologice: traduceri din greacă și latină (*Despre condițiunile unei bune traducțiuni a autorilor clasici în limba română*, 1874), revizuirea dicționarului latinizant al lui I.C. Massim și A.T. Laurian, editarea de texte vechi ș.a. În spiritul modernizării culturale se înscrie și activitatea lui O. ca director, numit în 1875, al Teatrului Național din București. Chiar dacă a înnobilit misiunile publice pe care le-a primit cu distincția și competența ce îi erau caracteristice, O. nu avea nici prea mult simț practic, nici energia lui Ion Heliade-Rădulescu, nici puterea de muncă a lui B.P. Hasdeu sau disciplina lui Titu Maiorescu. Fire aristocrată, se lasă în voia „colindei” neîntrerupte într-ale culturii, în epocă el părând mai curând o „grădină suspendată”. De altfel, l-au impus câteva lucrări de erudiție surzătoare: *Pseudo-*

cynegeticos. Epistolă scrisă cu gând să fie Precuvântare la cartea „Manualul vânătorului” (1874), *Istoria arheologiei* (I, 1877), unde sunt reunite cursuri ținute la Facultatea de Litere din București, monografia în trei volume *Le Trésor de Pétroussa* (1889 și, postum, 1896, 1900). După mai bine de un deceniu de preumblări între București și Paris, unde locuiau soția și fiica lui și unde între 1881 și 1885 a funcționat ca secretar de legație, reușește să-și readune familia în țară în 1890. Predă la Liceul „Sf. Gheorghe” al lui Anghel Demetrescu, este membru în Consiliul General al Învățământului, conduce, în 1891, Școala Normală Superioară din București. Bolnav, incapabil să-și pună ordine în viață, împovărat de încurcături bănești și de o nefericită legătură sentimentală, **O.** se sinucide.

Ca vlăstar altoit pe trunchiul generației pașoptiste, ținând să continue efortul înaintașilor, **O.** a crezut și el că trebuie impulsionată „formarea unei literaturi și unor arte naționale” (*Viitorul artelor în România, Bazele unei literaturi naționale*). Ceea ce îl deosebește de antecesorii este aspirația către o cultură durabilă care să-și afle modelul în clasicismul antic. Antichitatea înseamnă pentru el un echilibru interior și un peisaj estetic, a cărui perfecțiune formală poate fi transmisă inteligenței, sensibilității creatorului modern. În idealul clasic al lui **O.** intră, alături de eunitia estetică a Antichității, și armonia, frumusețea spiritului popular, civilizației românești fiindu-i proprii „instinctul artistic” și „stilul artistic” (*Artele în România în periodul preistoric, Priviri asupra stilului în arte*). Autorul detașează ideea cea mai dragă lui: această tradiție, preluată, poate individualiza arta națională. Ca arheolog, **O.** are o contribuție de seamă la descoperirea și cercetarea, din perspectivă estetică, a vestigiilor de cultură materială veche și medievală românească. Studiile sale (monografia *Le Trésor de Pétroussa*), elaborări savante, cu o informație prodigioasă, exercită o seducție specială prin aptitudinea autorului de a transforma un obiect, un vestigiu într-un centru al lumii, luminat prin ocoluri succesive și conexiuni neașteptate, reînviat, recreat. Se exprimă aici „vechea libertate a curiozității sale rătăcitoare, nesățioasă să cunoască și să se bucure de descoperirile ei” (Tudor Vianu). Și în *Istoria arheologiei*, lucrare modernă, unică în literatura de specialitate de la noi, **O.**, înrăurit de J.J. Winckelmann, face un periplu prin arta universală, în Antichitate și Renaștere, ghidat de intuiții sigure, bun-gust și rafinament. În demersul său, întotdeauna un discurs îndrăgostit, se conturează lucruri scoase din încatenarea lor temporală și spațială, pentru a fi așezate într-o simultaneitate justificată originar, prin apartenența lor la tărâmul artei. Aflat la interferența mai multor școli literare, scriitorul a fost văzut deseori ca o efigie, ca „personalitatea-tip secolul al XIX-lea” (Vladimir Streinu), tocmai prin conjuncția unor orientări altfel dispuse succesiv și divergent. **O.** se situează între romantismul civic al generației anterioare și exigența estetică manifestată, în ceea ce-l privește, firesc, netensionat, având un resort înăscut. Frumosul preexistă, înscris în fibra ființei lui, primatul esteticului căpătând ulterior o legitimitate aparte prin cultul clasicismului. Se stabilește astfel, în cultura română, o punte între Mihail Kogălniceanu și Titu Maiorescu, între pașoptism și junimism. Fără a fi teoretician sau critic literar propriu-zis, **O.** face de multe ori dovada unui spirit critic apt să țină cumpăna între

însuflețire și severitate. În ideile despre limbă, artistul, dar și filologul minuțios și competent, evitând orice tip de exagerare, îndreaptă privirea contemporanilor spre „izvoarele naționale”, spre îmbogățirea cu împrumuturi ce pot fi adaptate firii limbii române. Ca și Maiorescu, respinge „frazologia nomoloasă și încâlcită”, cerând traducătorului, de pildă, să fie „limpede, corect, elegant, cumpănit și mai cu seamă inteligibil în limba sa”. Referindu-se la creația populară, **O.** preia idei herderiene și vorbește despre valoarea de document istoric și psihologic a literaturii orale. Tinde însă, cel dintâi la noi, către cercetarea folclorului, făcând analize de text și utilizând metoda comparativă, ca posibilitate de omologare a originii și durabilității creațiilor folclorice (*Cânticele poporane ale Europei răsăritene, mai cu seamă în raport cu țara, istoria și datinile românilor*). Astfel, cercetările lui indică un făgaș nou în folcloristica românească, pe care merge și un alt erudit al timpului, B.P. Hasdeu. **O.** încurajează, în același timp, culegerea literaturii populare și apreciază contribuțiile, distincte, aduse de Petre Ispirescu și de G. Dem. Teodorescu. El însuși face câteva adaptări literare (*Jupân Rânică vulpoiul, Tigrul păcălit*) ori prelucrează, după G.W. Cox, *Zece basme mitologice*. Din pasiunea conjugată pentru istorie, filologie și literatura propriu-zisă pleacă studiile de istorie literară și culturală ale lui **O.** A cercetat manuscrise și tipărituri vechi, a scris despre *Psaltirea* diaconului Coresi, a contribuit la editarea scrierilor lui Dimitrie Cantemir, a elogiat efortul lui Timotei Cipariu de a scoate la lumină texte vechi românești. În *Mișcarea literară din Țara Românească în secolul al XVIII-lea* reînvie figuri de cărturari demne să stea alături de Samuil Micu, Gh. Șincai și Petru Maior, după cum mai înainte, în monografia *Poezii Văcărești*, afla meritele unei familii de literați în tendința „nobilă și demnă” de a modela limba română, edificând „o cultură începândă”. Din aceeași prețuire pentru înaintași publică în „Revista română” postume ale lui Alecu Russo, republică din poeziile lui Vasile Cârlova, editează *Istoria românilor sub Mihai Vodă Viteazul*, reluată, alături de alte lucrări ale lui N. Bălcescu, și în volum (1878).

Un voluptuos al ideilor, dar și al erudiției, asupra cărora arcuiește întotdeauna un nimb de poezie, este **O.** și în paginile literare. Având structura unui umanist, el crede că „una dintre cele mai fericite însușiri” ale omului este aceea „de a poetiza orice lucru, după placul său”. A lăsat mult mai multe pagini decât cele încredințate tiparului în timpul vieții; scria zi de zi, pentru că astfel își regăsea echilibrul lăuntric. Jurnalele de călătorie, adesea sub forma unor epistole, o întinsă corespondență, gândită probabil și spre a fi citită de urmași, sunt moduri de intensificare a existenței, câteodată poate mai importante decât întâmplările care le-au generat. În plăcerea rafinată a comunicării discrete, colocviale, se cristalizează o neistovită – și dramatică – sete de armonie și bun-gust. Nu în ficțiunea literară poate fi întâlnit **O.** cel adevărat, imaginația lui nu poate zămisli sub astfel de stele, ci în paginile izvodite cu o desăvârșită libertate a spiritului, în acea „stare de reverie a inteligenței” (Vladimir Streinu), condiție într-adevăr fericită, așteptată, întâmpinată, cultivată și fixată în scris. Desigur, proiectele literare i-au fost, la începuturi, grandioase. A încercat să dramatizeze sub înrăurirea romantismului

subiecte legendare foarte diferite, schițând tragedia în versuri *Mihai Viteazul* (1848), o dramatizare a cărții despre Ruth din *Biblie*, dramele *Urban Grandier*, *Ioanițiu, craiul românilor*, *Decebal* ș.a. Din visurile de dramaturg ale lui O. nu s-a născut nicio piesă terminată, iar localizările de mai târziu – *Radicalele* (1881) după Eugène Labiche, *Nea Frățilă* după Erckmann-Chatrion (1882, în colaborare cu G.I. Ionnescu-Gion și semnată Aliod) – sunt divertismente fără relevanță. Întâile lui reușite rămân „scenele istorice” *Mihnea-Vodă cel Rău* și *Doamna Chiajna*. Compunându-le, avea în vedere maniera romantică a evocărilor istorice ilustre din literatura europeană (Walter Scott, Prosper Mérimée, Victor Hugo), dar ținea să se integreze mai ales unei tradiții românești, oprindu-se la paradigma nuvelei istorice a lui C. Negruzzi. Autorul își prezintă, de altfel, scrierile ca pe niște imitații și își definește contribuția cu modestie: păstrarea limbii cronicărești, culoarea locală și virtuțile documentare. În cele două nuvele, O. evocă remarcabil, cu ingeniozitate narativă și descriptivă, domniile a doi despoți din secolul al XVI-lea, încrâncenata și nelegiuita lor încercare de a-și păstra tronul. Cu toate că apelează uneori la înscenări convenționale, bine-cunoscute în arsenalul romantic, portretele celor două personaje au relief dramatic, creat prin acumulări gradate și chiar cu un anume halou reflexiv, născut din sugestia forței care împinge eroii de la mărirea iluzorie, nestatornică spre moartea violentă, convenită oricărui uzurpator. Sunt reconstituite în detaliu, cu luxurianță cromatică, tablouri de epocă, sunt descrise case boierești, curtea domnească, obiceiuri, ceremonii, vestimentație. Stilistica nuvelor dezvăluie cu adevărat un maestru. Bogăția lexicală, irizările cuvântului arhaic, fluenta, muzicalitatea frazei, când maiestuoasă, când simplă, se întâlniseră arareori la prozatorii anteriori. Aristocrat și estetic, O. are mereu tendința de a se delecta dând viață, aproape cu senzualitate, impresiilor și emoțiilor. O face întotdeauna dintr-o mare plăcere a comunicării intelectuale. În nomadismul acestui voluptuos al digresiunii există întotdeauna o premisă, un pretext care îl declanșează. În *Câteva ore la Snagov* pretextul este un pelerinaj istoric. Rătăcind pe urmele celor ce au fost, autorul alătură informației, referinței istorice savante reveria, fantazarea, interesat cu deosebire de sugestii venind dinspre figuri și scene dramatice, dinspre duhurile istoriei. Pe o altă treaptă se situează *Pseudo-cynegeticos*, efigie a umanismului estetic al lui O. Și aici există un pretext, opera fiind „scrisă cu gând să fie *Precuvântare*” la *Manualul vânătorului*, cartea prietenului C.C. Cornescu. Călătoria este acum imaginară. Scriitorul adună în jurul ideii de vânătoare o serie de *difficiles nugae*, care compun un mozaic strălucitor, lucrat cu o migală disimulată sub detașarea grațioasă și umorul discret. Recunoscându-și, dintru început, puțina pricepere într-ale vânătorii, scoate totuși din tăcere amintiri despre timpul de odinioară, când, copil fiind, văzuse vestitele locuri ale acestei îndeletniciri, în Bărăgan, împărăția dropiilor. În substanța fluidă a rememorării intră spectacolul unei lumi fascinante: mișcarea surdă a imensității toropite de arșiță, colinda căruțelor cu tămădăieni, vânătorii de dropii (*Et in Arcadia ego*). Monolog în meandre, debitat nostalgic, împodobit cu digresiuni despre păsări,

reverii livrești, anecdote vânătorești. Peregrinarea propriu-zisă, pe tărâmul artei, are ca punct de plecare lucrarea *Laokoon* a lui Lessing, care i-ar fi sugerat posibilitatea unei scrieri despre reprezentările artistice ale unui subiect. Trei imagini, statuia antică a Dianei, sculptura *Diana de Poitiers*, aparținând lui Jean Goujon, și o gravură a lui Albrecht Dürer, *Miraculoasa vocațiune a Sfântului Hubert*, considerate întruchipări emblematice ale motivului vânătorii în arta plastică, deschid galeriile muzeului imaginar al lui O. Sunt reunite într-o dezordine căutată, cu asociații capricioase, surprinzătoare, descrieri de sculpturi și picturi antice și moderne, aprecieri fine asupra muzicii, comentarii și citate din literatură, de la Horațiu la Turgheniev, referiri la poezia românească, aluzii la disputele filologice și literare ale vremii, istorioare subtil ironice sau autoironice, snoave și anecdote spuse cu zâmbet subțire. Povestind o excursie în munții Buzăului, autorul află cadrul adecvat pentru a înscena un dialog cu un om al locului, de la care aude basmul despre „feciorul de împărat cel cu noroc la vânat”. Basmul bisocanului filtrează expresia populară, întâlnită des în *Pseudo-cynegeticos*, și imaginația specifică poveștii într-o compoziție ușor convențională, apropiată de luxurianța barocă. O. este un spirit cultivat, erudit fără trufie, un hermeneut mobil și carismatic, om de gust și rafinement, care se delectează întreținând un dialog, mereu seducător, cu cititorul; pe acesta îl măgulește inducându-i ideea că jocul este deschis, că perspectivele și ipotezele pot fi multiplicare la infinit. Văzut și ca „un avar în domeniul artistic, care se desparte de ceea ce posedă în imaginație la fel de greu ca orice harpagon de ceea ce posedă în realitate” (Nicolae Manolescu), O. este totuși un epicureu, care trăiește autentic doar în și prin text. O poezie difuză, un abur de ușoară melancolie, ce ține de sentimentul vremelnice, învâluie pagina. În echilibrul clasicului, aparent mai senin ca oricând, străfulgeră uneori accente dramatice, amintind de neliniștea romanticilor. Alcătuirea operei, cel dintâi eseu din literatura română, revelează structura acestei personalități de tip estetic, creator de stil în integralitatea manifestărilor sale. Aici contează înainte de toate modul rostirii, iar acesta este singular în epocă: o scriitură dezinhbată, unde se trece cu eleganță de la registrul grav la badinerie, de la solemnitate la familiaritate, unde, în locul unei severități profesionale, sunt preferate tonul bonom, gluma, persiflarea și autopersiflarea. Valorificând modele livrești și populare în ingenioase alternări lexicale, O. realizează, prin cizelarea relației dintre cuvinte (arhaice, populare, neologice), efecte neașteptate, de un pitoresc aristocratic. Imagist care refuză expresia cenușie, el este deopotrivă un muzician ce frazează armonios, utilizând fie perioada cu arborescența ei solemnă, fie enunțul oral, brevilocvent, cu o euritmie cristalină.

„Odobescu bate câmpii cu grație pe simpla firmă verbală a vânătoarei. Pseudo-cynegeticos e un pot-pourri bine armonizat, un magazin de bric-à-brac literar, cuprinzând orice obiect artistic, de la descriția exactă de amator a unui tablou până la cuplet. Farmecul stă în scandalul de a surprinde pe un om atât de serios schițând cancanul pe scara rulantă a bibliotecii lui înșesate cu autori greci sau de a ascunde litografii libertine în sala cu marii maeștri ai picturii” (G. Călinescu).

„Disponând de o gândire complexă și nuanțată, scriitorul și-a creat un instrument sintactic adecvat în hipotaxele sale cu multe determinări, a căror armonioasă simetrie, perfect stăpânită, răspundea simțului său muzical. Odobescu este un scriitor care se ascultă când scrie. Deși nu este orator ca Bălcescu, el este un om care vorbește chiar atunci când așterne o pagină pe hârtie. Faptul acesta explică mulțimea locuțiunilor, a proverbelor, a formelor de adresare, a digresiunilor, a efectelor de umor din scrisul său. Operele sale sunt ale unui vorbitor sfânt care narează, își amintește, glumește și transmite cunoștințele adunate în bogata comoară a științei sale. Atitudinea aceasta se vedește nu numai în operele beletristice, dar și în cele de știință, care posedă din această pricină o netăgăduită valoare literară” (Tudor Vianu).

„Odobescu are spiritul fin al unui gourmet împătimit de obiecte artistice, descoperite cu strădanie și colecționate cu grijă. El nu ne evocă numai pe personajul balzacian asediat de creditori, asupra căruia atrăgea atenția Călinescu la lectura scrisorilor, dar și pe Des Esseintes, care-și inventează ambianța imediată cu prețul unor mari cheltuieli și deopotrivă cu dorința de a trăi aristocratic, în mijlocul unor lucruri frumoase. Dandy-ul relevat de corespondența din tinerețe devine cu vârsta un homo aestheticus. [...] Paradoxul lui Odobescu este de a nu realiza viața decât în iluzia artei și invers: el este un senzual în percepțiile estetice și un est et în percepția realului” (Nicolae Manolescu).

SCRIERI: *Scene istorice din cronicile Țării Românești. Mihnea-Vodă cel Rău (1508–1510)*, București, 1857; *Scene istorice din cronicile românești. Mihnea-Vodă cel Rău. Doamna Chiajna*, București, 1860; ed. pref. E. Lovinescu, București, f.a.; ed. îngr. și pref. Al. Dima, București, 1935; ed. îngr. și pref. N.N. Condeescu, București, 1942; *Pseudo-cynegeticos. Epistolă scrisă cu gând să fie Precuvântare la cartea „Manualul vânătorului”*, București, 1874; ed. îngr. și introd. Al. Busuioceanu, Craiova, 1932; ed. îngr. și pref. Șt. Bezdechi, București, 1935; ed. îngr. Ion Pillat, București, 1941; ed. îngr. J. Byck, București, 1947; ed. îngr. G. Pienescu, București, 1971; *Istoria arheologiei. Studiu introductiv la această știință*, I, București, 1877; ed. îngr. și introd. D. Tudor, București, 1961; *Moșii și Curcanii. 1785–1877*, București, 1878; *Nea Frățilă* (în colaborare cu G.I. Ionnescu-Gion), București, 1882; *Petre Ispirescu*, București, 1887; *Scrieri literare și istorice*, I–III, București, 1887; *Petrache Poenaru*, București, 1889; *Le Trésor de Pétrossa*, I–III, Paris, 1889–1900; *Opere complete*, I–IV, pref. Ilarie Chendi, E. Carcalechi, București, 1906–1919; *Opere literare*, îngr. și introd. Scarlat Struțeanu, București, 1938; *Opere alese*, I–II, introd. Al. Iordan, București, 1941; *Scrieri alese*, I–II, îngr. și pref. N. Mihăescu, București, 1943; *Opere*, I–II, îngr. și introd. Tudor Vianu, București, 1955; *Pagini regăsite*, îngr. și pref. Geo Șerban, București, 1965; *Opere*, vol. I, îngr. G. Pienescu, Tudor Vianu și Virgil Căndea, pref. Tudor Vianu, vol. II, îngr. Marta Anineanu și Virgil Căndea, pref. Al. Dima, vol. IV, îngr. și introd. Mircea Babeș, studii arheologice Radu Harhoiu și Gh. Diaconu, vol. V, partea I, îngr. Marian Ciucă și Alexandru Avram, introd.

Alexandru Avram, vol. VIII–XIII, îngr. Nadia Lovinescu, Filofteia Mihai și Rodica Bichiș, introd. Al. Dima, București, 1965–1996.

Repere bibliografice: Titu Maiorescu, *Critice*, I, București, 1926, *passim*; Nicolae Iorga, *Oameni care au fost*, I, București, 49–58; G. Ibrăileanu, *Opere*, I, București, 137–143, *Opere*, VIII, București, 279–313; Nicolae Iorga, *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea de la 1821 înainte*, III, Vălenii de Munte, 1909, 195, 290–296, 304–307; E. Lovinescu, *Scrieri*, I, București, 80–82; Al. Dima, *Al. Odobescu (Privire sintetică asupra operei și personalității)*, Sibiu, 1935; G. Călinescu, *Opere*, III, București, 972–975, VI, București, 1020–1028, VII, București, 216–217, 752–760, 802–803, 931–932, VIII, București, 376–381; Vladimir Streinu, *Clasicii noștri*, București, 5–39; Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, I, București, 196–205; Tudor Vianu, *Alexandru Odobescu*, București, 1960; D. Păcurariu, *Al.I. Odobescu*, București, 1966; Nicolae Manolescu, *Introducere în opera lui Alexandru Odobescu*, București, 1976; *Dicționarul literaturii române de la origini la 1900*, București, 637–643; Doina Curticăpeanu, *Odobescu sau lectura formelor simbolice*, București, 1982; Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*, I, București, 1990, 275–294; Mihai Zamfir, *Scurtă istorie. Panorama alternativă a literaturii române*, I, București–Iași, 2012, 276–284.

VIKTOR ORENDI-HOMMENAU

NICOLETA BORCEA*

ORENDI-HOMMENAU, Viktor (1870, Dumbrăveni – 1954, București), publicist, traducător. Este fiul profesorului de pian Wilhelm Orendi și al lui Jeanette Farkas Edle, care provenea dintr-o familie aristocrată (de unde și numele von Hommenau). Productivul publicist bănățean de origine germană a fost găzduit la Târgu Mureș de unchiul său și a fost în mare parte autodidact, dar a absolvit un colegiu pedagogic având pregătire în particular, ceea ce l-a calificat pentru meseria de învățător. Creația sa poetică se înscrie în linia literaturii de inspirație patriotică cu accente romantice, el ducând întreaga viață o luptă acerbă împotriva maghiarizării populației germane din Banat. În 1894 fondează „foaia social-beletristică” „Das kleine Universum” („Micul univers”), apoi conduce un an săptămânalul „Zasz Reener” (1895/1896) și se afirmă ca publicist independent. Poeziile sale vor fi grupate în volumul *Blaetter und Blueten* (ed. I, 1896, ed. a 2-a, 1902). Se va pronunța împotriva naționalismului agresiv maghiar în paginile „Deutschen

* Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Academiei Române, Str. Th. Codrescu, nr. 2, Iași, România.